

פרוטוקול מס' 100
מישיבת ועדת העבודה
מיום ו' ו' בטבת תשל"ה 20.12.74 שעה 8.30

נכחו:

חברי הועדה:
ש. ארבל - אלמוזלינו - יו"ר
א. אבטבי
ז' אמיר
י. ארידור
מ. גז
פ. גרופר
ל. דיציאן
מ. ורטמן
ה. זיידל
י. יודין
מ. כהן
א. לין
א. מויאל
ח. שמעוני

מוזמנים:

מ. שחל - ח"כ
י. ברק - היועץ המשפטי - משרד העבודה
י. מינס - מפקח רפואי, משרד העבודה
ד"ר נעים - מפקח רפואי משרד העבודה
ב. בידרמן - משרד העבודה
צ. נתנזון - הועדה המרכזת - הועה"פ
ישראל - היועץ המשפטי של הועה"פ
גב' פנחסוביץ - משרד המשפטים
ז. קרתי - משרד העבודה
עו"ד הולין - לשכת התאום
עו"ד נחתומי - לשכת התאום
נחמבי - הוע"הפ של ההסתדרות
א. צ'סלר - אגודת פועלי מזון
י. הר-אבא - הסתדרות פועלי המזון
א. בן-טוביאס - מזכירות ארצית של
פועלי המזון

מזכיר הועדה: י. שומרון

רשמה: א. גוטמן

סדר היום:

1. אפית לילה
2. חוק בית-דין לעבודה - הצעת ח"כ מ. שחל
3. העבדת נשים בלילה

היו"ר ש. ארבל - אלמוזלינו: אני מתכבדת לפתוח את הישיבה ומקדמת בברכה את האורחים שלנו הנמצאים אתנו.

1. אפיית לילה

י. ברק :

הכנסת קבלה לפני כשנה תיקון לחוק אפיית לילה. התיקון בא לאפשר הקדמת האפייה בבקר, משעה 5.00 - כפי שזה היה - לשעה 4.00. זה נעשה בהסכם בין בעלי המאפיות ופועלי המזון. הצורך להקדים את האפייה לשעה 4.00 היה כבר זמן רב לפני כן. ענין השעות שבהן אוהבים אנשים לאכול לחם טרי, זה דבר שונה מארץ לארץ, לפי המנהגים המקובלים במדינת ישראל יש חלקים גדולים בציבור הרופאים לאכול לחם טרי בבקר, ולכן היה צורך לעשות זאת ולהקדים את האפייה לשעות מוקדמות. התיקון בחוק איפשר לשר העבודה, ע"י התר מיוחד, להקדים את שעת האפייה לשעה 4.00 לתקופה שבה קיים הסכם על כך בין העובדים והמעסיקים.

ההסכם הסתיים ב-3.11.74. אנחנו, בזמן התיקון בחוק, ידענו שהבעיה תהיה אחר כך הארכת ההסכם או חתימת הסכם חדש לתקופות נוספות, הוכנס כאן סעיף שיאפשר להסמיך את שר העבודה להאריך את ההסכם הזה לעוד חצי שנה אפילו אם אין הסכם. כלאמר, הכוונה היא, שבתקופה שבין הסכם להסכם, עד חתימת הסכם שני, שלא יהיה מצב של אי-חוקיות - כי האופיים ממשיכים לאפות משעה ארבע - כי אלמלא ההתר שאנו רוצים לתת, הם יצטרכו לאפות משעה חמש, וכדי למנוע זעזועים מאז גמר ההסכם האחד עד הסכם שני, אנחנו מבקשים מועדת העבודה לאפשר לנו ולהתיר את המשך עבודת האפייה משעה ארבע בבקר.

שוחחתי על הענין הזה עם מר לבדנר, מזכיר ארגוני בעלי המאפיות, והוא אמר שיש התקרבות לקראת הסכם, ז"א יש סיכויים טובים שיחתם הסכם תוך השבועיים הקרובים. לכן, אני חושב שלא תהיה התנגדות להאריך את ההסכם הזה. במדה ויחתם הסכם תוך שבועיים הקרובים, נוכל לתת התר רטרואקטיבי לעוד שנה-שנתיים, לתקופה שהם יסכימו. במדה ולא יחתם הסכם תוך השבועיים הקרובים, אז לא נוכל להשאר במצב בלתי-חוקי של אפייה משעה ארבע. לכן, אם נראה שאין התקדמות לקראת הסכם, אנחנו נוציא את ההתר ותקפו יהיה לחצי שנה. יש להניח, שתוך חצי שנה יגיעו להסכם.

י. בר-אבא :

הסתדרות פועלי המזון הקימה ועדה עליונה של פועלי האפייה, אשר לכל עניני האפייה היא פועלת מסמכותה. קדמי הנכבד הזכיר דברים בענין בעלי המאפיות. קימים ארבעה ארגונים של בעלי מאפיות - תל-אביב, חיפה, ירושלים וערי-השדה. קיים ועד ארצי של ארגוני בעלי המאפיות. חברי ועדת העבודה הנכבדים - רובם - ישבו לפני כשנתיים, כשהענין הזה הגיע לוועדת העבודה.

בדרך כלל קימת התנגדות מצד עובדי האפייה, היא היתה קימת, היא קימת עדיין, להקדמת העבודה בשעה אחת. הסבה היא, שמדובר בחוק סוציאלי ממדרגה ראשונה, וכאשר מתחילים להקדים בשעה ואחר כך בעוד שעה, בסופו של דבר החוק לא יהיה קיים. לכן, התנגדנו לזה בכל תקף, גם כאשר הקדימו את העבודה משעה שש לשעה חמש, אבל לא נתנו לנו מנוח, עד שהגענו להסכם. בהסכם יש כמה סעיפים: א. ההסכם הזה הוא אך ורק לשנה אחת בלבד. ב. גם אם החוק קיים - עובד, או קבוצת עובדים, שיסרבו להקדים את העבודה לשעה ארבע, לא יראו בזה התנגשות עם החוק או עם ההסכם. ההסכם נערך בנוכחות אנשי משרד העבודה ובקשנו אז מועדת העבודה, שזה יהיה מעוגן בחוק בהדגשת שני דברים: א. זה ענין של שנה; ב. חייב להיות הסכם בין שני הצדדים. ואמנם, זה מעוגן בחוק. מדי שנה יש מו"מ ביננו.

סעיף אחד במיוחד מדאיג אותנו; סעיף מס. 4 אומר ששני הצדדים תובעים ממשרד העבודה להגדיר את החוק הלכה למעשה ולסייע למשרד העבודה. היום המצב הוא, שפרט לחיפה מתחילים לעבוד גם בשבת-עשרה בלילה. אני מצטער, אך זה כך ואני אחראי למה שאני אומר. יש גם מקומות שמתחילים לעבוד באחת-עשרה בלילה.

למרות שבקשנו לקיים את הפעולה יחד ולהופיע בשיתוף פעולה - המעסיקים לא היו שותפים לזה. היום, אנחנו יושבים אתם ומבקשים התחייבות על מנת לשמור על הפיקוח הזה ולפעול במרד העבודה על מנת של איתחילו לעבוד לפני ארבע בבקר. ישבנו עם המעסיקים ונשב גם ביום שני.

אם נבוא אתם לסיכום ביחס לשני דברים, שאמנם לא ברצון, אלא בהכרח, נסכם, נמשיך באישור של הקדמת העבודה בשעה אחת, לשנה נוספת. במדה ולא נבוא להסכם - לא נסכים מצדנו ולא ניתן את הסכמתנו להקדם את העבודה בשעה אחת, כי אנחנו רואים בזה סכנה שהחוק יבוטל.

אנחנו מבקשים את סליחת הוועדה שבקשנו לדחות את הישיבה, אך חשבנו שהעניין יסתיים לפני שבועיים. לדאבונו, לא הגענו להסכם. כיון שביום שני אנחנו צריכים לשבת עם המעסיקים, אנחנו מבקשים שהיום תדחו את החלטתכם עד הפגישה שלנו שבתקיים ביום שני.

א. צ'סלר: קדמי, המזכיר הארצי, ציין את העובדה שקימת ועדה עליונה של פועלי האפיה. עלי לציין שאין בענין זה תמימות-דעים בתוך הוועדה העליונה.

העיכוב בהסכם עם בעלי המאפיות, נובע מדבר אחד, והוא כסף.

בן-טוביאס: המזכיר הסביר לחברי הוועדה את סעיפי ההסכם. לדאבוני, זה לא ענין של כסף, אלא אנו נציג פועלים, שהגיל הממוצע שלהם הוא 55. צעירים אינם נכנסים לעבודה זאת. משרד העבודה אינו שומר על ביצוע החוק. כאשר נלנו את ההיתר - והיה זה בכאב גדול - להקדים את העבודה בשעה אחת, זה היה בזמן חרום, ובזמן מלחמה. אמנם, גם היום צריך להתחשב במצב הבטחוני. לכן, אנו מסכימים להמשיך ואנו מתחשבים במצב, אבל אנחנו צריכים גם לחשוב על הפועלים. לכן, לא סכמנו עם המעסיקים. אנחנו רוצים שגם העובדים ישמרו על החוק. לכן, אנחנו רוצים שיתוף-פעולה לפיקוח החוק, בין ההסתדרות והמעסיקים, ואנו דורשים ממשרד העבודה, במדה ויחליטו על הארכת ההיתר להקדמת העבודה לשעה ארבע, שזה יהיה ארבע.

י. ארידור: אני תומך בהצעה שהדיון ידחה. עניינית, אני סובר שאין הצדקה להקדים את העבודה משעה חמש לשעה ארבע. יש מקום להקפיד שפועלים לא יתחילו לעבוד כל כך מוקדם. אני לא חושב, שאנשים צריכים להרוס את חייהם על ידי התחלת העבודה בשעה מוקדמת.

בעצם, איננו יכולים לעשות פה דבר אם לא יהיה הסכם בין אגוד המעבידים וארגון העובדים היציבים. הבקשה מתבססת על סעיף 6.ב.1(2) של החוק. (קורא את הסעיף) "... רשאי להאריך היתר עד ששה חדשים מיום תום תקופת ההסכם".

אנחנו יודעים, שאפשר להאריך, כאשר הסכם עדיין לא פג. אני מתפלא על היועץ המשפטי, שלא זוכר, כאשר לא פעם מנענו יצירת פיקציה כאשר אנו מתימרים להאריך היתר שלא קיים. להאריך, אפשר, דבר שקיים. שר העבודה רשאי להתיר אפיה החל משעה ארבע. אם התקופה הזאת נגמרה - צריך להתחיל הכל מחדש. ז"א, צריך עוד פעם לעשות הסכם בין המעסיקים והעובדים, ולפני שההסכם הזה פג - אפשר להאריך אותו. אם היה כתוב "אני גותן אישור, החל מתאריך 20 לדצמבר" - אז היה ברור שהוא לא מאריך אלא יוצר היתר חדש.

לכן, הסתבכו כאן בענין הרטרואקטיביות. אין לוועדה שום סמכות לקבוע שמה שהיה בטל ומבוטל החל מ-3.11.74 ואנו מאריכים אותו. אנו לא מאריכים אותו אלא אנו קובעים אותו מחדש. בנושא זה, כבר היה ויכוח פעם עם מר ברק. אנחנו הפנינו את הויכוח הזה ליועץ המשפטי לממשלה והוא קבע כפי שאני אומר ולא כפי שמר ברק אומר. הגיע הזמן שלא יבואו אלינו עם הצעות מהסוג הזה. אם מר ברק מוכן לסגת מההצעה הזאת מיד - בבקשה. אם לא, אני מציע להזמין חות-דעת היועץ המשפטי של הממשלה.

ל. דיציאן: אינני מבין על מה הויכוח ולמה לא גמרו את המו"מ. מצד אחד, אומרים שזה ענין כספי. אחד החברים אמר שזה ענין של שמירת הבריאות ואחד אמר שזה ענין כספי. יו"ר הארגון לא אמר במה חילוקי הדעות. אני רוצה לדעת מה חילוקי הדעות בין הצדדים? זכותי לדעת זאת.

ה. זיידל:

אנחנו צריכים לשמוע מה אומר הנציג המוסמך, האחד. היום יש מצב מוזר ביותר. יש היום עובדה מסוימת, שהעובדים, עובדים משעה ארבע. לוא היו חוזרים לעבוד משעה חמש, לא היה צורך להאריך את ההיתר. אבל, הם עובדים משעה ארבע, ז"א הם פועלים באופן בלתי חוקי. זה בלתי חוקי, הן מצב העובדים והן מצד המעסיקים.

היועץ המשפטי של משרד העבודה, הגיש לנו הצעה, בזמן. האיגוד בקש לדחות את הדיון. אני מציע, שנשאיר את ההארכה עד 1.1.75 ובמשך עשרה ימים ניתן להם אפשרות למיין את המו"מ. יותר טוב המצב הזה, מאשר המצב שהם עובדים משעה ארבע ללא הארכת החוק.

צ. נתנון:

אני מבקש להפנות תשומת-לב חברי הוועדה, שבמקרה זה, ההתר מותנה בהסכמת הצדדים להסדר. לא יכולה להיות הארכה אוטומטית של ההסכם. שמעתי את מזכיר איגוד עובדי המזון והאפייה לקראת הדיון הזה. הם מודאגים מכמה עובדות; מכך שאין פיקוח מספיק על התחלת שעות העבודה, מצד משרד העבודה והמפקחים. יש ביניהם הסכמה - ובנקודה זאת ח"כ זיידל צודק - הם עובדים משעה ארבע. הם רק רוצים להגיע להסדרים כאלה שיבטיחו שהדבר הזה יהיה הלכה למעשה ויתבצע.

לכן, גם אני מבקש, שהיועץ המשפטי של משרד העבודה יסכים לתת להם שהות להגיע להסכם בין הצדדים. אפשר, כמובן, להגנות את זה בזמן.

י. יודין:

נקודה עקרונית היא, שהאיגוד המקצועי מטפל בבעיות העובדים, זה בסמכותו להגיע להסכם זה או אחר עם המעבידים בדבר עבודה בתנאים יותר מתקבלים על הדעת מבחינת האינטרסים של העובדים. אילוא השלחן היה חלק, הלא ועדת העבודה והכנסת אינם מטפלים בתנאי עבודה, ולא היינו מגיעים לזה. הם דואגים לתחיקת העבודה הצריכה לדאוג לאינטרסים של העובדים מנקודת ראות זאת שאין להמיר אותה בכסף ואין לפתור אותה בהסכמים בין הצדדים. אם ועדת העבודה של הכנסת, סבורה ששעת ההתחלה של העבודה צריכה להיות שעה חמש, כי אז איננו סבור שאיזה שהוא הסכם בין איגוד המעסיקים ואיגוד העובדים צריך לשנות את מה שיוחלט ע"י ועדת העבודה, ולהעתיק את השעה לשעה אחרת על פי הסכמי שכר אלה או אחרים.

אני זוכר מפעולתי באגוד המקצועי, שבהזדמנויות שונות, ועדי עובדים או אגודות מקצועיות עשו הסכם שתמורת זכויות סוציאליות שעוגנו בתחיקה, ואשר צריכות להגן על בריאות העובדים, הגיעו להסדרים כספיים. לא היתי רוצה שהפעם יהיה אותו דבר. בשעת חרום, זה דבר אחר. לגבי שעת חרום, הכנסת וועדות הכנסת מאפשרות סטיות מהמצב הנורמלי. אבל, בשום פנים ואופן בהסכם רביל במישור של מו"מ מקצועי בין המעסיקים והעובדים.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:

איננו הולכים עכשו לתקן חוק. החוק נכנס לתקפו עוד בשנת 73. תקנו אז סעיף מס. 6 בחוק איסור אפית לילה והתיקון אמר שני דברים. (קוראת) "שר העבודה רשאי, לתקופה שיקבע, להתיר אפיה החל משעה ארבע...". אנחנו לא באים עכשו לחוקק חוק. עכשו, לפי סעיף מס. 2 צריך לתת התר.

מאחר וההסכם תם תקפו ב-3.11.74 - מאחר והצדדים לא הגיעו להסכם בענין הזה - מבקש השר להאריך תקפו של ההסכם לעוד ששה חדשים, עד שהצדדים יסכמו ביניהם. מדובר בהארכה חד-פעמית. על זה הויכוח - אם לתת אפשרות להארכה לששה חדשים או לא. זאת השאלה העומדת לפנינו.

אני מציעה, שלא נכנס לענין המו"מ אשר מנהלים הצדדים ביניהם. אותנו זה לא מעניין. אותנו מעניין, שהם יגיעו להסכם. מה שמעניין את ועדת העבודה הוא, אם להסכים לפנית שר העבודה ולתת את האפשרות להאריך את ההתר לעוד ששה חדשים או לא. המצב החוקי איננו מכסה את המצב הקיים.

ח"כ זיידל אומר, שמאחר ויש מו"מ בין הגורמים, וחזקה עליהם שיגמרו עד סוף דצמבר, הוא מציע שועדת העבודה תתן היתר לשר העבודה, שיאפשר אפית לילה החל משעה ארבע, עד סוף דצמבר. הצעתו של ח"כ זיידל מתחשבת במצב הקיים שיש מו"מ.

שר העבודה ביקש לתת היתר לששה חדשים. שר העבודה הגיש את הבקשה בזמן. אני העמדתי את הנושא לסדר היום ונאלצתי לדחות את זה לפי בקשת הצדדים. יכלו לאמר שמתנגדים בכלל ורוצים שועדת העבודה לא תתן היתרים. אבל הם לא אמרו כך, אלא רק

5.
בקשו שנדחה את הדיון, כי הם נמצאים בשלב של מו"מ. לוא ידעתי שהם לא גמרו את הדיונים ביניהם, לא הייתי מביא זאת היום.

אני מציעה לוועדה לקבל את הצעת ח"כ זיידל, שהיא גם מתקבלת על דעת ארגון העובדים וגם על דעת ארגון בעלי המאפיות. ההצעה אומרת: במדה ותתקבל החלטה שלילית שלא נקבל אותה היום.

לא נרחיב את הדיון היום. נרחיב אותו כאשר תובא בפנינו הצעה סופית של הסכמת שני הצדדים.

י. ברק :
אני רוצה להתייחס להצעת ח"כ זיידל. ברגע שהצדדים מגיעים להסכם - זה לא צריך לבוא אחר ועדת העבודה. אם יבואו להסכם - אין צורך באישור ועדת העבודה, אלא שר העבודה על סמך ההסכם, יכל לתת את זה.

מדובר בעוד עשרה ימים. לוח היו מגיעים להסכם תוך עשרה ימים או תוך שבועיים, היינו מסתמכים על הסכם. אני לא רואה טעם להאריך עכשו את ההיתר עד 1.1.75 כי אם הם לא יבואו להסכם, נצטרך ממילא ב-1.1.75 לבוא הנה עוד פעם.

אני מציע, שהוועדה תרשום לעצמה שבמדה ואנו נדווח לוועדה שלא הגיעו להסכם עד 1.1.75 אז תקבע ישיבה נוספת, עד כמה שאפשר קרוב לתאריך זה, ואז הוועדה תחליט אם היא נותנת את ההיתר או, לכמה זמן. היום, אין טעם לתת את ההיתר.

לענין המשפטי, שעורר ח"כ ארידור, אני מודה לו. אני לא עוררתי את זה, כי חשבתי שזה ברור לחברי הוועדה, שהסכם שנגמר בנובמבר, אין דרך אחרת אלא להאריך אותו הארכה רטרואקטיבית. ביחס לשאלה אם זה חוקי או לא, זה ענין משפטי מקצועי ואצ"ל בדעה שאפשר להאריך הטר באפן רטרואקטיבי לעומת דברים אחרים כמו צווים ותקנות שבהם יש דעות חלוקות. חות הדעת של היועץ המשפטי, שהזכרת, ניתנה ביחס לתקנות. אני הדגשתי שזה נגמר ב-3.11.74. זאת אמרתי במפורש, לכן אינך יכול לבוא בטענות שנסיתי להסתיר משהו. אלא שיש כאן שאלה משפטית אם אפשר לתת היתר רטרואקטיבי. (י. ארידור: אם אפשר להאריך הטר שלא קיים.) נכון. אני מודה לך. השאלה אם אפשר להאריך הטר רטרואקטיבית.

אני מציע כך: אם הם יגיעו להסכם ~~ללא~~ יהיה צורך לדון בזה. אם לא יגיעו להסכם - נבוא לוועדה ונבוא ליועץ המשפטי של הממשלה והוועדה תוכל להחליט לכאן או לכאן.

מ. כהן :
מצד אחד, אי אפשר לתת תקף חוקי להסכם שאיננו קיים, אם כך איננו יכולים לאשר כאן דבר כזה.

י. ברק:
אין הצעה לאשר עכשו בנושא זה. ההצעה היא לדחות את זה עד 1.1.75 או סביבתו.

י. בר-אבא:
במשך שבוע שנים לא הסכמנו לכל מו"מ. עקרונית, התנגדנו לענין הזה. מאחר והמוסדות החליטו, אנו מקיימים את החלטת המוסדות, הווה אומר לשנה. גם כשהסכם קיים, נאמר במפורש שמותר לעובדים לעבוד משעה ארבע ולא יראו בזה הפרת חוק. נאמר, שהמשך ההתר יוסכם על שני הצדדים.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: אני מבינה, שח"כ זיידל מקבל את הצעת היועץ המשפטי של משרד העבודה. הם יודעים שזה מצב בלתי חוקי, כרגע.

ג. אמיר:
אני מציע לקבל את הצעת האיגוד ולנאוג לזה שהעובדים לא יקופחו. שעת לילה צריכה להחשב כשלש שעות.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: הצעה אחת אומרת, שאנחנו לא מתגייסים היום על מתן הטר או סמכות לשר העבודה להמשיך את ההתר. אנחנו חוזרים בראשית ינואר - אם הצדדים לא מגיעים להסכם ביניהם, כי אם הם יגיעו להסכם, הם לא זקוקים לוועדה - אם לא יגיעו להסכם, הנושא הזה חוזר לוועדת העבודה בעוד עשרה ימים, ז"א בסוף דצמבר או תחילת ינואר. אני מבקשת שתעשו הכל ~~ל~~ להגיע להסדר.

2. חוק בית דין לעבודה - הצעת חוק פרטית של ח"כ שחל

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו: קימנו שתי פגישות לדיון מוקדם להכנת הצעת החוק לקריאה ראשונה. בישיבה ראשונה, הופיע נשיא בית-דין ארצי לעבודה. בישיבה שניה הופיעו נציגי לשכת התאום של הארגונים הכלכליים. היה דיון, אבל כל חברי הוועדה לא רצו לחוות את דעתם הסופית כל עוד ההסתדרות לא הביעה את עמדתה. אנחנו מבקשים היום לשמוע את דעת ההסתדרות בנושא זה.

עו"ד ישראלי: באפן עקרוני, המטרה והמגמה של הצעת החוק, נראות להסתדרות. אבל, לענין אותו סעיף שהצעת החוק מטפלת בו, יש לנו כמה מחשבות נוספות, אשר לדעתנו הן צמודות להצעה וראוי שידונו יחד עם ההצעה. יש כמה פרצות מסוג הפירצה שמדובר בהצעת החוק של ח"כ שחל. היתי רוצה לעמוד על כך.

כאשר ארגון עובדים ירצה לתבוע לדין מעביד על הפרת הוראה שחלה עליו מכח צו הרחבה - לא מכח הסכם קבוצי שחל עליו במישרין - המצב כיום, לפי הניסוח המצוי הוא, שלא ניתן לעשות את זה במסגרת בתי דין לעבודה. אי אפשר לעשות את זה בבית-דין אזורי, כי זה לא במסגרת הסכם קבוצי. אי אפשר לעשות את זה בבית-דין ארצי, כי גם שם במסגרת הסכום הארצי מדובר במסגרת הסכם קבוצי. ז"א, כאשר היריבים הם אלה - ארגון עובדים ומעביד - והסבה בעוצה בצו הרחבה, אין לזה מקום בבית-דין לעבודה.

גם בבית דין אזורי יכולה להתעורר בעיה של יריבות. היום, התרופה המשפטית היא, שעובד שכלפיו הפר המעביד הוראה, הוא צריך לתבוע את המעביד מכח סעיף 24.א.1. בבית דין לעבודה. האם אנו רוצים שרק העובד יוכל לתבוע? אני חושב, שאנחנו רוצים שגם ארגון מעבידים יוכל לתבוע, ואז זה יהיה באינסטנציה ראשונה של בתי דין לעבודה.

אם ארגון עובדים תובע מעביד, כשעילת התביעה היא על סמך התחייבות חוזית בעניני עבודה, שהיא אינה מעוגנת בהסכם קבוצי לפי חוק הסכמים קבוציים וגם לא לפי חוק ישוב סכסוכי עבודה, למשל התחייבות בכתב בדבר תנאי עבודה שאינם קשורים בשעורי שכר, כאשר ההתחייבות הזאת לא נרשמה כהסכם קבוצי, התוצאה היא שתביעה כזאת לא תוכל להתברר במערכת בתי-דין לעבודה. תוצאה, שהיא בלי ספק לא רצויה.

הנברים האלת דאנא-לם-שדונונו במערכת בתי-דין לעבודה, כאשר התובע צריך להיות ארגון העובדים. כיום, זה בלתי אפשרי.

הניסוח הקיים של סעיף 24.א.2, בסוף הסעיף נאמר "... אם מקום העבודה של העובדים הוא בתחום מקום שיפוט של בית דין אזורי". הסיפא הזאת קובעת אם הענין ידון בבית דין אזורי או ישר בבית דין ארצי. לדוגמא, אם ההסתדרות מגישה תביעה נגד רשות הנמלים, וההתפלגות של עובדי רשות הנמלים היא במקרה שווה באזור אשדוד ואזור חיפה, התוצאה תהיה ששום בית דין אזורי לא יוכל לדון בתביעה זאת, אלא במישרין בבית-דין ארצי. ז"א, במקום שהתפלגות עובדים תשמיע רק על הבחירה של בית הדין, נגרמת תוצאה של אבדן אינסטנציה. ז"א ענין נדון באינסטנציה אחת ועליונה בלבד, במקום שהינה שתי אינסטנציות. אני חושב, שזה נעשה בהסח הדעת והביא לתוצאה בלתי רצויה.

כל הענין של סמכות מקומית, בדרך כלל לא נקבע בחוק. זה ענין של תקנות. קבעו, שסכסוך יחיד נדון בבית דין אזורי. אפשר לקבוע שכל סכסוך עובדים ידון בבית דין אזורי. איזה בית דין אזורי? זה ישאר לתקנות; או לפי ריכוז מקסימלי של עובדים, או לפי מיקום המעסיק. בארצנו, כשכל ההפרש בין תל-אביב לבאר-שבע הוא שעה, ואם אתה מגיש את התביעה לבית הדין הבלתי נכון זה אולי פחות חשוב מאשר אבדן שנה בדיון, כי בתל-אביב בתי-דין סתומים ובבאר-שבע יותר פבוניים. יתכן שזה יביא לכך שהמנגנון ירוץ יותר מהר.

החוק צריך לאפשר את הפתח לזה שאפשר יהיה לדון בבאר-שבע ולא בתל-אביב, בדוגמא שדברתי עליה, וזה אמור למקומות אחרים גם כן. החוק התנה את עצם האינסטנציה בהתפלגות טריטוריאלית, וזה פגם.

הליקוי הרביעי, הוא הליקוי אשר הצעת החוק של ח"כ שחל באה לפתור אותו. כלאמר, אם ארגון עובדים תובע מעביד, ועילת התביעה היא בהסכם קבוצי. בניסוח המצוי היום, אין לתביעה הזאת מקום בכל מערכת התביעה של בתי דין לעבודה; לא באזורי ולא בארצי. זאת תוצאה לא רצויה, וצריך לתקן את זה ברוח ההצעה.

לדעתי, צריך לבסח מחדש את סעיף 24.א.2. (קורא את הסעיף הקיים). לדעתי, צריך לחתור לניסוח מחדש. לצערי, לא העלינו ניסוח, אבל אעלה עקרונות לניסוח.

לדעתי, הניסוח צריך להיות כזה, שיהיה מצב שבו לבית דין לעבודה תהיה סמכות שפיטה בכל תובענה בין ארגון עובדים לבין מעביד, המבוססת על עילה משפטית מקור כל שהוא, בלבד שתהיה בעניני עבודה, ז"א ביחסי עבודה או בתנאי עבודה. כל אימת שארגון עובדים תובע מעביד בעילה משפטית הקשורה ביחסי עבודה או בתנאי העבודה, סמכות השפיטה תהיה לבית דין אזורי.

היו"ר ש.ארבלי-אלמוזלינו: מה הסמכות של יחידים?

עו"ד ישראלי: זה סעיף 24.א. לגבי זה אין בעיות.

בהקשר הזה צריך לראות את ההשלכות המידיות הנובעות מכך לגבי סעיף 25 בדבר סמכות בית הדין הארצי. גם שם יש איזה שהוא ניסוח שהוא לא לגמרי מניח את הדעת. שם מזכיר על סכסוך בין צדדים להסכם קבוצי. שם לא מדובר על הסכם קבוצי וסכסוכי עבודה ולא על התחייבות חוזית שאינה הסכם קבוצי. זה לא פותר את הבעיה מה קורה כאשר מדובר בהתחייבות חוזית בין ארגון עובדים לארגון מעבידים, שאינה בהסכם קבוצי.

לכן, היה טוב, באותו הקשר, לחתור לניסוח מחדש של סעיף 25, שיביא לכך שכל תובענה בין ארגון עובדים לארגון מעבידים, שהיא על סמך עילה משפטית בתנאי עבודה או ביחסי עבודה, תידון בבית דין ארצי.

ה. זיידל: גם הסכסוך הזה יכל לבוא לבית דין אזורי?

עו"ד ישראלי: אם התביעה מצד ארגון עובדים כלפי מעביד. אבל, אם התביעה היא בין ארגון עובדים לבין ארגון מעבידים, אז דבר כזה יכל להתברר ישר בצרכאא עליונה.

צ. בתנזון: מדבריו של ישראלי, אפשר להבין שיש להסתדרות עמדה עקרונית בעד הצעת ח"כ שחל, אבל, זאת הזדמנות להגיד לוועדת העבודה של הכנסת, שכמה מהציפיות שהיו להסתדרות עם הקמת בתי-דין לעבודה, שתקום מערכת מיוחדת של שיפוט שהיא תהיה בין היתר מהזרה יותר ודנה בעניני פרט ובעניני הסכמים בקצב אחר מאשר בית דין רגיל - ציפיות אלה, לא התגשמו. אם יעשו את החשבון של בתי-דין אזוריים, הרי מרביתם סתומים, אם בתביעות של פרט שהן עיקר העיסוק של בתי-דין לעבודה ואם בסמכות בתי הדין לפסוק בסכסוך עבודה של צדדים החתומים על הסכם עבודה.

לכן, ההסתדרות, בשעה שהלכנו לחקיקת חוק בתי-דין לעבודה - נתנו קו פתוח לגבי מימוש זכויות הפרט, הן בבית דין אזורי והן בבית דין ארצי, ודקדקנו יותר והתלבטנו יותר לגבי כל הקשור בהסמכת בתי-דין לעבודה לפסוק בסכסוך בין צדדים להסכם עבודה. אולי בגלל זה רצינו להסמין יותר את בתי-דין ארצי, כי השיקול שם הוא רחב יותר והשופטים יושבים בהקף רחב יותר.

הנסיגון מלמה, שיש דברים שהתכוונו בהם לטובה, אבל בנסיגון הם לא מסתדרים. אני מבין, שהצעתו של ח"כ שחל, יסודה מהעובדה - בין היתר - שמועצת פועלים או ארגון עובדים, שהוא לא חתום על הסכם ארצי, שיוכל לבוא לבתי הדין לעבודה ולאמר שמפעל פלוני לא יכל להגיד שזה לא מחייב אותו כי הוא לא חתום על הסכם ארצי. בענין זה אנחנו מבינים ותומכים.

מה שהציג כאן עו"ד ישראלי, זה פרי של דיונים שקימנו אותם בהסתדרות וזאת הזדמנות להגיד לוועדת העבודה, שקורה לנו שאיננו יכולים להופיע בוועדת העבודה בנושא מסוים, אבל לא מתוך אי החשבת הנושא. אולם, בהסתדרות, כדי לבטא עמדה, אתה צריך להביא את זה לקונצנזוס במוסדות, ובלי לדעת שכאן מישהו העלה את ענין צווי ההרחבה, זה עלה אצלנו בדיונים.

אני חושב, שבשעה שהלכנו לחקיקת חוק בתי-דין לעבודה, לא היה ספק אצל אף אחד, שההסתדרות רואה את עיקר ההסדרים של יחסי עבודה בין הצדדים על פי הסכמי עבודה חתומים ע"י

הצדדים, ובנקודה זאת החוק לא בר להכביד במשהו עלינו. כשמדברים בהערכה על בתי-דין לעבודה, צריך לדבר בהערכה על העובדה, שמרבית הסכסוכים מסתדרים באגוד המקצועי, בוועדי עובדים ומועצות פועלים עם המעסיקים, בכל הדרגים. בנקודה זאת, אני חושב שאני מבטא עמדה בטיסית של ההסתדרות. אם היו לה ספקות לגבי הסמכה מעטה יותר או רחבה יותר של בית-דין אזורי לדון בין הצדדים להסכם עבודה, הרי הדבר הזה היה מכוון שנגביל את העובדה הזאת רק במדה ויש צדדים משפטיים או עילה משפטית ביחסי עבודה, אבל לא בכל ענין וענין.

אנחנו רוצים שבתחום סמכותבית-דין ארצי לעבודה ישאר כל דיון שהוא בין ארגון עובדים ארצי לבין ארגון מעסיקים ארצי. אנחנו מוכנים להסמין את בית הדין האזורי לדון בתובענה של מועצת פועלים לגבי מעביד, שההסכם חל עליו. זאת עמדה שגיבשנו אותה.

בקשר לכל הושא של בתי דין לעבודה, נערכות עכשו חגיגות של בתי-דין לעבודה, ואנו מעריכים את ההשגים ולא מתעלמים מהקשיים שנוצרו.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: מה זה יחידים?

י. ארידור: אפשר לתקן את החוק.

צ. נתנזון: אם אתה, ח"כ ארידור, תציע לתקן את החוק, כחבר הועד הפועל של ההסתדרות יש לך שם אפשרות לברר כל דבר שאתה רוצה ליזום אותו.

עו"ד ישראלי: אני לא הוצאתי אפשרות של התמודדות משפטית בין ארגון עובדים לארגון מעבידים. להפך: אמרתי, שאם ההתמודדות המשפטית היא בין שני אלה - הזירה תהיה בית דין ארצי.

כאשר ההתמודדות היא בין ארגון עובדים למעביד, היא תהיה מקומית. המונח "ארגון עובדים" מופיע הן בחוק הסכמים קבוציים והן בחוק בתי-דין לעבודה, ללא הגדרה. כיון שאין הגדרה פורמלית בחוק, ניפנה ההגדרה ע"י תהליך פסיקה, ז"א זה מושג שעבר עיצוב בפסיקה. למשל, יש פסיקה האומרת חד-משמעית שועד עובדים איננו ארגון עובדים.

כאשר אנו בוחנים את ניסוח ההצעה של ח"כ שחל, ושם יש משפט "צדדים או יחידים", ואני לא בעד הניסוח הזה של יחידים? מועצות פועלים - לא. ועד עובדים - לא. ניתן לאמר שיחידים שלהסתדרות הם עובדים. מועצת פועלים, כאשר היא מגישה תביעה, כארגון עובדים היא מגישה את התביעה. או שזה אדרגן של ההסתדרות או זרוע, או שהיא ארגון עובדים משני בתוך ארגון העובדים הכולל, שהוא ההסתדרות. אבל, היא לא מופיעה כיחידים. ועד עובדים גם כן איננו מופיע כיחידים. אלא קריטריון של ארגון עובדים והוא גם לא יחידים, כי הוא גוף קולקטיבי.

ל. דיציאן: אני מציע, שכל עוד ההסתדרות אינה מוכנה עם הצעה מפורטת, שאנו לא נסכם את הדיון. אני שולל שלילה מוחלטת את הצעת ישראלי לתת בחירה מקומיים סתם כך, כפי שזה נוח. זה אחד הכללים המשפטיים שצריך להיות ברור מראש איזה בית דין מוסמך. מאותו רגע שארגון עובדים או איזה שהוא תובע יכל לבחור בין בית-דין אזורי זה או אחר - אתה בזה נותן נימוק שבית דין זה סתום ואני אתן לך נימוק שבית דין זה בהרכבו המיוחד הוא נוח לגוף זה או אחר. לכן, זה לא יכל לתקבל כך. לא יתכן, שמישהו יוכל להחליט ללכת לבית דין אחר בלי שיהיה קבוע בחוק מה התנאים שבהם הוא יכל ללכת לבית דין אחר.

לכל ענין יש שני צדדים. אתה דברת רק על צד אחד. אני לוקח את הצד ההפוך: איזה שהוא מעסיק רוצה לתבוע ולקבוע תקדים בקשר להסכם קבוצי או הסכם קבוצי מיוחד ע"י תביעה כלפי יחיד. הוא יוכל לעשות את זה. הגוף המיצג יהיה נמנע מלהופיע. הוא יכל ליצור תקדים שהוא בניגוד לאינטרס של כלל ציבור העובדים המעוניינים בהסכם הזה. לכן, אתה לא יכל לקבוע רק את הצד האחד. הרציון של העניינים, שמביאים לבית דין ארצי לעבודה, סכסוכים שהם נובעים מהסכם קבוצי ארצי, שתמיד ובכל התנאים הגוף המיצג יוכל להשתתף.

כאשר אתה מעביר את הסמכות, כשמעסיק יחיד יכל לתבוע מישהו, אפילו מועצת פועלים, איפה יכתוב שהארגון הארצי, הן של האגודים המקצועיים, הן של ההסתדרות בכללותם, יכולים להשתתף?

זה כתוב.

ישראלי:

ל. דיציאן:

הוא יכל להשתתף אם הוא יודע. אם הוא אינו יודע?
אם הוא לא הוזמן? לזה לא התיחסת כלל. זה מסוכן
העובדו מגיש תביעה, הנלפעת מהסכם קבוצי. לחוא לא מספר. המעסיק גם לא
מספר ונקבע תקלים ולא מערעים על כך. זה בניגוד מחלט לאינטרסים של
שני הצדדים. אם לפשטאט הדיונים ולא להביא כל סכסוך לבית דין
ארצי, צריך להבטיח בחוק או בתקנון, שבכל תנאי הארגון - הן של
המעסיק והן של העובדים - יהיה צד ישיר. ירצה - יופיע. לא ירצה - לא
יופיע. אבל, לא יכל להיות מצב שהוא בכלל יצא מהתמונה. כי אחרת,
אתה מסכן את כל מה שרצית להשיג בהסכם קבוצי בשמירת הזכויות - ואני
מדבר על המעסיקים וגם על העובדים - אם אתה לא בותן לנציגייהם
להשתתף בדיון.

מ. כהן:

אם בית הדין האזורי סתום, אז המערכת המשפטית
צריכה לדאוג לכך. זה לא נימוק. צדק ח"כ דיציאן,
שיכולות להיות בעיות ותהיה אנרכיה בשפיטה. בית-דין אזורי יתן
פסק-דין אחד ובית דין אזורי אחר יתן פסק-דין אחר ולא תהיה השתתפות
הצדדים. האם גם ועדי עובדים כלולים בזה או רק מועצות פועלים?
מה זה "המעביד"? הוא יבוא כבודד. הופעת הארגונים, צריך לחייב.
יש להם זכות התערבות, אבל אם הארגון לא ידע, הוא לא ששתתף בדיון.

פ. גרופר:

אני חושב, שעל ידי הצעת החוק של ח"כ שחל, אנו
גולשים לעוד נושא, אשר חלק מאתנו בדיון הקודם
לא אמר במפורש. פה התעוררה השאלה של מעמד ועד העובדים. עד היום,
אם היה סכסוך עקב הסכם עבודה קבוצי, הרי מועצת הפועלים והועד
המקומי, באותו אזור, הם היוצד בסכסוך ואילו המפעל עם הארגון שלו
היו הצד השני. מה כל העניין? רוצים לאפשר לוועד עובדים במפעל מסוים
לנהל משפט על דעת עצמו? נאמר על ידי היועץ המשפטי: ארגון עובדים
נגד מעסיק. למה לא נגד המעסיק עם הארגון שלו?

ח"כ מ. שחל:

אני רוצה להתיחס להצעת נציגי ההסתדרות. הצעת
החוק באה לאותה תכלית ואותה מטרה שיש באותם
מקרים, שיש סכסוך בין צדדים שהם במקום מסוים. הסכסוך הזה צריך
להתברר בארכאה המקומית של אותו בית-דין שיש לו סמכות לדון בנושא
הזה, ולא להביא למצב שטנועים צדדים אם יש הסכם קבוצי נאין אפשרות-
לבית דין אזורי בגלל ליקוי בניסוח. אני לא חושב, שאיש התכוון
לזה, וגם בניסוח המקורי של החוק לא היתה כוונה כזאת. בניסוח הסופי,
משום מה, לא היה לנגד עיני המנסחים המצב היום יומי וזה הוכיח שאין
תשובה לזה בבית-דין אזורי.

שמענו את נשיא בית-דין ארצי, שאין לו כל עניין
בזה. מצד שני, אין כוונה - וצריך להבין את ההערות של ישראלי שאין
כוונה - למנוע מהצדדים ערכאה המגיעה להם בדיון כל שהוא. נוצר מצב,
בגלל ניסוח, שעלול להיוצר מצב כזה, שצדדים יהיו מנועים מערכאה
המגיעה להם.

הועלו כאן שתי שאלות; א. מה זה ארגון עובדים;

ב. החשש שמא יוצרו בעיות בענין סמכות שיפוט מקומית, בהעלאת
סכסוך מקומי.

א. לדעתי, צריך בנושא זה לראות מה המצב המשפטי.

בחוק הסכמים קבוציים תשי"ז-1947 יש הגדרה "בין מעבידים לבין ארגון
עובדים". המחוקק נתן דעתו למונח "ארגון עובדים". אין שום חידוש.
נאמר במפורש המלה "מעביד". אין מינוח אחר לארגון עובדים. לא נאמר
שיש מושגים שונים לארגון עובדים. מה זה ארגון עובדים, קבע בית
המשפט. הוא נתן פרוש מה זה ארגון עובדים.

אני לא חושב, שכאן צריכים להיות מעוניינים דוקא
לאי-יציבות במערכת יחסי עבודה. מר גרופר, מתוך דבריו, השתמע,
שהוא מתכוון שיהיה ארגון עובדים שאתו ניתן יהיה לישב סכסוך. לעתי,
בלעדי זה אנו נגיע לתוהו ובוהו. ח"כ גרופר, המשמעות של ארגון
עובדים, היא בדיוק המשמעות שאתה מתכוון אליה. בית המשפט פירש
ארגון עובדים - לא ועד עובדים במקום עבודה. ועד עובדים לא יכל
לבוא בעצמו אלא ע"י ארגון כל שהוא.

השאלה של סמכות שיפוט מקומית, עורר אותה ח"כ

דיציאן. יושבים כאן נציגי המעבידים. הם באים ואומרים: לנו אין
בעיה. מתוך סעיף 30. ב. יש לנו אפשרות להצטרף לכל תביעה ויהיו
הצדדים מי שלא יהיו, אנו רשאים על פי החוק הקיים להצטרף לתביעה
הזאת, אם אנו חוששים שבית הדין יתן פסק-דין שלא יהיה נוח לנו
כצדדים.

אי אפשר לכפות על הצדדים הסכם שלא יהיו צד לו. יש להם אפשרות בכל שלב משלבי הדיון, להיות צד.

אומר ח"כ דיציאן: "שמא לא ידעו?" ובכן, א. אין לי צורך לענות על כך. מה זה בקרא "לא ידעו"? יש דברים יותר חמורים במצב המשפטי ויש כלל הקובע שאי ידיעת החוק אינה מזכה. אם נציגי המעבידים אינם מעוררים את השאלה, חזקה עליהם שהם יוכלו להצטרף לשלבי הדיון השונים. אם חברי הוועדה חוששים שיוצר מצב לא נח - בא היועץ המשפטי של משרד העבודה ואומר שהוא מוכן לתקן את התקנות ויאמר בו שכל סכסוך שבו שני הצדדים... מכח הסכם. קבוצי שהם לא היו צדדים, הרי תהיה חובה על

אני מבקש, כנהוג במקרים אחרים, אם יש הסכמה להצעות שהועלו כאן, צריך לתת להסתדרות יחד עם הממשלה, לשבת ולגבש הצעה שתובא לפני הוועדה לאישור סופי, ואז תהיה לחברי הוועדה הזדמנות לדון אם זה טוב ואם צריך לתקן. את העקרון, צריך לקבל. העקרון הוא פשוט, ובאותה הזדמנות צריך לתקן כך שסכסוך מקומי יתברר בערכאה אזרוית.

ז' אמיר: ההערות של ח"כ שחל ראויות להערה בהחלט. אני יודע, שמהסכמים הקבוציים, שאנו חותמים לשתיים, במקומות עבודה יש שלשה צדדים לחתימה. כל צד, מבחינה משפטית, הוא צד; מצד אחד, המעסיק המעביד, מצד שני, מועצות הפועלים וכן יש צד של הפועלים העובדים. בשאלת השאלה, האם אחד משלשה גורמים אלה יכל לפנות לבית משפט, או צריכים יחד לפנות לבית משפט, במקרה של סכסוך? כאשר מגיעים לבית-משפט והשופט מורה לנציגות העובדים להורות על הפסקת עבודה, הרי מי שהוא הצד הנתבע מבחינה חוקית, זה קדם כל הנציגות הישירה במקום העבודה.

היתי רוצה לדעת מה הקריטריונים של ארגון העובדים? אם החוק מגדיר זאת בצורה ברורה, היתי רוצה לקבל הכוונה לחוק הזה. אני בהחלט מסכים, שבטרם נחליט החלטה סופית, ישבנו יחד ההסתדרות, המעסיקים וח"כ שחל, ויגבשו את הנושא הזה.

י. ארידור: היוזמה של ח"כ שחל, בנושא זה, היא חיובית, אבל אנחנו צריכים לתקן את החוק בהתאם למטרה שהיוזמה הזאת באה לשרת, והמטרה שהיוזמה הזאת באה לשרת היא בדברי ההסבר, ושם כתוב שכאשר יש סכסוך מקומי, אין מקום לבית דין ארצי.

הבעיה היא כאשר יש סכסוך מקומי. סכסוך מקומי יכל להיות במקום עבודה מסוים. אנחנו לא יכולים לבוא ולהגיד שסכסוך במקום עבודה מסוים, הנוגע לקבוצת עובדים מסוימת, שבקטרה כזה נגיד לנציגות המוסמכת: אתם לא תוכלו להגיש את התביעה. אז אי זה סכסוך מקומי זה? מה שבתחום מועצת הפועלים, זה לא תמיד דוקא סכסוך מקומי. כשמדובר על סכסוך מקומי, זה גם יכל להיות במקום עבודה אחד ויש לו צדדים וזה המעביד והעובדים באותו מקום. ואז צריכים להופיע הנציגים של הצדדים לסכסוך.

נאמר, הסכסוך בין ועד עובדים לבין המעביד. אמנם, הוא נוגע בעילתו להסכם קבוצי ארצי. אם כך, צריך לתת אפשרות שהמשפט ינוהל בין הצדדים לסכסוך. אחרת, אנחנו יוצרים פיקציה. נביח שמועצת הפועלים אינה מעונינת להופיע במשפט הזה. אני לא מבין את ההגיון בגישה הזאת. אני חושב, שכאשר יש סכסוך משפטי, צריך לפתור אותו בדרך משפטית ע"י זה שהצדדים יהיו מיוצגים.

לכן, ההגדרה לצרכי החוק כלו - לענין סכסוך מקומי - ההגדרה של ארגון עובדים, חיבת להיות גם נציגות מקומית. אם הסכסוך מפעלי - הנציגות חיבת להיות מפעלית.

אני מקווה, שנציגי ההסתדרות יתמכו בכך, שלפחות לכבי ענין זה, ועד העובדים יהיה מוסמך להגיש את המשפט או להתגונן בשפט הזה. יכל להיות מצב יותר גרוע: לדוגמא, נביח המעביד מגיש תביעה משפטית לגבי נושא שעילתו הסכם קבוצי, כלפי מועצת פועלים. מועצת הפועלים נתבעת, והיא אומרת שהיא מקבלת את הטענה ומסכימה. אך, ועד העובדים איננו מסכים. אז יוצא, שיחייבו את ועד העובדים בדבר שהוא אפילו לא מוזמן להביע דעתו בענין זה. אנחנו צריכים לקבל תשובה מוסמכת אם ועד העובדים זה מוסד הסתדרותי. אני רוצה שההסתדרות תתמוך במוסדות שלה. אני מצפה לכך שההסתדרות תתמוך בזכויות הפועלים.

ה. זיידל : אנחנו צריכים היום להתיחס להצעת ח"כ שחל, שתוקם ועדה ובה ההסתדרות, המעסיקים ומציע ההצעה וכן משרד העבודה. הם יציעו לנו הצעה.

יש לי שתי הערות: 1. מטרת השינוי היא לפשט הליכים, ויחד עם זאת לא לגרום לאנרכיה.

אני רוצה לאמר לח"כ ארידור: בכונן שיש מקרים כפי שהזכרת, ופעם היתי בעת סכסוך עבודה גדול ב"אליאנס, כאשר ועד עובדים הסתכסך עם מועצת הפועלים. מועצת הפועלים לא הסכימה לייצוג ועד העובדים בנושא זה. מצד שני, אם ניתן סמכות לכל צד - זאת תהיה אנרכיה.

אני רוצה להעלות מחשבה, שיתכן ואנחנו יכולים לקבוע גודל מפעל, כקריטריון, ואז הסכסוך מקבל משמעות אחרת. נא, במפעל כמו ים-המלח, זה דבר שונה מאשר מקום עבודה שיש בו מאה עובדים.

אני ממליץ למצוא נוסחה, שבמקרה ויש חילוקי-דעות בין ועד העובדים והנציגות הרשמית, שיקבע מי מיצג.

י. יודין: בכל מקרה, כשמופיע ארגון עובדים המיצג את האינטרסים של העובדים, הוא כולל בתוכו גם את הועד המקומי. אם באיזה שהוא מקום, קרה מקרה מיוחד, הרי אי אפשר מראש לחזות מקרים מיוחדים שיהיו פה ושם, ויהיו קימות רטריות מקומיות אשר מטפלות בדבר. אם אנחנו קובים חוק המשקף את המצב המקובל עלינו - הרי אין כאן ויכוח.

צ. נתבזון: אני מקבל את הצעת ח"כ שחל, שההצעה שלו תידון במסגרת שהוא הציע אותה, וזה כמובן יאפשר גם לנו לגבש או לסייע לנומח שיובא בפני הוועדה. אבל, יש פה נושא, שצריך לתת עליו תשובה כדי לא ליצור אי-הבנות. אני מודה לח"כ יודין, שביקש שנבהיר דבר שהוא ידוע ואין לגביו חילוקי דעות: ההסתדרות בנויה כך, שהיא רואה בועדי עובדים, במועצות הפועלים, באגודים המקצועיים, במחלקה לאגוד מקצועי ובוועדה המרכזת של ההסתדרות, שלמות אחת של ההסתדרות. במדה ומדובר על הסכם קבוצי מיוחד, הרי בים-המלח על ההסכם חתום ג'. אמיר בשם מועצת העובדים ומועצת הפועלים וכן חתומים המעסיקים. במדה ומדובר על הסכם ארצי, החתימה היא של הנציגים המוסמכים של ההסתדרות, חברים מועדי פועלים חותמים על ההסכם ונציגי המעסיקים כפי שהם קובעים. כלאמר, להציג פה בפני ועדת העבודה של הכנסת, סמן שאלה לגבי חשיבות ועד העובדים במערכת יחסי עבודה - אני חושב שעושים בזה עוול לעובדות קימות.

ח"כ זיידל עורר בעיה איך מביאים תיקון בחוק כך שישאיר את סמכותו של ארגון העובדים. בחוק הסכמים קבוציים, נקבע מא הוא ארגון יציג בכל מקום. נאמר ארגון יציג, ולא ההסתדרות. איך הארגון מופיע? בתבונה שלו הוא תמיד משולב; ועד עובדים, מועצת פועלים וארגון ארצי. הבקר ראיתם שהגיע מזכיר פועלים ולקח אתו את מזכיר מועצת הפועלים והוא הביא אתו דעות שונות.

לכן, אני מציע שלא יראו את העובדה הזאת כעובדה שצריכה להטיל ספק כל שהוא בוועדת העבודה של הכנסת. השלמות של ההסתדרות מיוסדת על חוקת ההסתדרות ומקומו של ועד העובדים מובטח ומוכר בצורה הטובה ביותר. מה שאנחנו צריכים כן לשקול בהזדמנות זאת, הוא, לא להרחיב את התחומים מעל להצעה שהציע ח"כ שחל. לנו אין ענין להרחיב מעל מה שנקבע. יש לנו ענין להענות להצעה לפשט הליכים ולאפשר פעילות את הפעילות הנחוצה ללא סיבוכים. כשתהיה הצעה זאת, בודאי נמשיך להופיע בפניכם לגבי הנוסח שיתקבל. אם הוא יתקבל על דעת כל הצדדים, בודאי שזה רצוי.

ח' בחמני: גברי היו"ר, חברי-כנסת, זאת הפעם הראשונה שאני מופיע בפניכם. רציתי ללמוד קצת איך עובדת ועדת העבודה של הכנסת, אבל אחרי ששמעתי את דברי חברי נתבזון, עלי להעיר שתי הערות.

אין כאן ענין מפלגתי. אני רואה את הדברים לעצם הענין. אני גם תמכתי בהצעתו של ח"כ שחל, שתיבחר ועדה של נציגי ההסתדרות, נציגי המעבידים וחברי מתוך ועדת העבודה של הכנסת, למצוא נוסח פשרה. אבל, אני לא רואה בכל מקרה שועדי העובדים צריכים לצאת מהמשחק. כאשר יש סכסוך, זה בעת קיפוח העובדים, ואני חושב שנמצא איזה נוסחה כדי שהם יהיו גם כן מיוצגים בבית הדין כדי לאמר את דברם.

אני מקווה, שהוועדה ההסתדרותית, שתדון בענין, תמצא את הנוסחה המפשרת, שיהיה יצוג גם לוועדי עובדים בנושאים הנוגעים להם ישירות. צריך לתת להם את האפשרות לביטוי.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו: ועדת העבודה לא מקימה שום ועדות. קימנו דיון בשלש ישיבות, שמענו את נציגי ההסתדרות, את לשכת התיאום של הארגונים הכלכליים, אשר העבירה לנו טיוטת הצעה. אנחנו מבקשים, שההסתדרות תעביר לנו את הצעתה. אני מבקשת ממר ברק והיועצת המשפטית של המטה המשותף, המלווה אותנו בדיונים אלה, יחד עם מציע הצעה, שיקחו את כל ההצעות ויכינו לנו טיוטה, אשר תובא לוועדה לדיון.

ח' נחתומי: היינו מבקשים, שנתיחס גם להצעה של ישראל.

3. עבודת לילה

י. ברק: נושא זה היה קיים בדיוני ועדת העבודה. חוק עבודת נשים, סעיף 4. מס' מאפשר לשר העבודה להתיר העבדה של עובדות בלילה, במקום שבו עובדים בשלש משמרות, אם לדעת השר מתן ההתר אין בו כדי לפגוע בבריאות האשה. (קורא את הסעיף בחוק).

ובכן, אנחנו, מדי שנתים, פונים לוועדת העבודה, כדי לקבל אישור להמשיך לתת התרים לעבודת לילה של נשים במפעלים העובדים שלש משמרות. תקופה של שנתים אחרונות מסתיימת ב-31.12.74. לכן, פנחנו לוועדת העבודה לאפשר לנו להמשיך בהתרים האלה עוד שנתים. אחרת, אם לא נקבל את ההתר, נצטרך להפסיק עבודה של נשים העובדות במפעלים שעובדים בהם שלש משמרות, ז"א החל מ-1.1.75 תהיה עבודתן בלילה בלתי חוקית. אנחנו, לפי בקשת ועדת העבודה, הכנו סקרים, כדי להראות שהבעיה של עבודת לילה של נשים, מבחינה בריאותית, אינה קיימת. אין כאן בעיה בריאותית. אין לי ספק, שבמאה העשרים, אין למעשה הבדל מבחינת המאמץ בעבודת לילה בין גבר ואשה. ברור, שבליילה זה לא נוח לעבוד, לא לגבר ולא לאשה. אינני אומר שזה תענוג גדול לעבוד בלילה. אם כי, אתם תראו, יש נשים המעדיפות לעבוד בלילה בי ביום הילדים הולכים לביה"ס או לגן ואז יש לנשים זמן לעשות עבודות הבית וקניות. התברר מסקר שעשינו, שיש נשים המעונינות לעבוד דוק בלילה. אבל, איש אינו אומר שזה הסוב ביותר שיכל להיות, אבל עובדה היא שיש מפעלים שבהם עובדים במשמרות ואם לא נאפשר לנשים לעבוד במשמרות לילה, הם לא יוכלו לעבוד במשמרות יום גם כן. אי אפשר לחלק את העבודה כך, שגברים יעבדו בלילה ורק נשים ביום. יש משמרות לחילופין. אם לא יאפשרו לנשים לעבוד בלילה, הן יפלטו ממקומות העבודה.

ה. זיידל: יש מקומות שלא בקשו חידוש ההסכם?

י. ברק: זה בגלל המצב הקיים. לח"כ היו הסתייגויות לגבי הנושא הזה. בענין הזה, יש אחדות דעים בין כל הגורמים במשק; גם ההסתדרות בעד המשך המצב הקיים, גם המעסיקים בעד המשך המצב הזה וגם הממשלה. אינני חושב שיש הצדקה לבוא לשלול מנשים אפשרות תעסוקה במפעלים העובדים במשמרות, רק משום שאולי פה ושם היו מקרים שלא היה נוח לאשה זו ואחרת. אבל, גם לגברים לא נוח לעבוד בלילה. לכן, אננו מבקשים מכם לאשר מתן ההתרים לעוד שנתים נוספות.

ח. זיידל: האמנה הבינלאומית, מה היא אומרת? לפי האמנה הבינלאומית אסורה עבודת נשים בלילה.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו: היתי מבקשת מאלה שעשו את הסקר, שימסרו לנו על כך בקצרה, כי את הסקר מסרתם לנו רק היום.

צ. נתנזון: אנחנו הוזמנו לסעיף הזה, ויכל להיות שלוא הסקר היה בידינו לפני הדיון, היה לנו לפני מי להביא אותו ולהתייחס לזה. מה שהיה ידוע לנו הוא שמבקשים מההסתדרות לחוות את דעתה לגבי המשך ההתר לעבודת לילה של נשים, כפי שזה נהוג היום. מכיון שחשבנו שזה הדבר היחיד, קבלנו מהמדור

לעובדת השכירה בהסתדרות, את עמדת המדור, שסוכמה שם. המכתב הזה הועבר גם ליו"ר ועדת העבודה של הכנסת. במכתב של המדור לעובדת השכירה, באמר על ידי ע.תמיר, שמזכירות המדור לעובדת השכירה קבלהפה אחד החלטה הממליצה להאריך מתן התר לשלש העבודות בענין העסקת נשים בעבודות לילה, וזאת במיוחד בימים בהם מסתמנים קשיים בתעסוקה. מתבקשת המלצה של המחלקה לתחיקה בהסתדרות, בעמדת מדור העובדת השכירה.

אם הדיון הוא בתחום הזה בלבד, אני יכול להודיע, שעמדת המדור לתחיקה היא, לתמוך בעמדת המדור לעובדת השכירה. אבל, אם מדובר בתחום רחב יותר, אנחנו מבקשים להזמין את הנציגות המוסמכת של מועצת הפועלות ומדור העובדת השכירה של הוועד הפועל.

בקשתי לדבר לפני שדנים בסקר, כי ידעתי שמבקשים את עמדת ההסתדרות, ואת דעת הממשלה של משרד העבודה ואת עמדת ועדת העבודה בנושא המשך עבודת לילה. אבל, אם יש נתונים חדשים - נצטרך להתייחס אליהם ולא נוכל לתת פה תשובה.

ל. דיציאן: אני רואה בסקר, שבמוזיאון ישראל בירושלים עובדות עשר עובדות בלילה. היתי רוצה לדעת איך זה מתאים לחוק המונח לפנינו. כאן כתוב: שר העבודה רשאי להתיר העסקת עובדת בשעות לילה, במקום שעובדים בו שלש משמרות ויש בו לחץ בלתי רגיל....

אני רוצה לדעת, מה הוא ההכרח ומה סוג העובדות הצריכות לעבוד במוזיאון ישראל בלילה, בהתאם להוראות החוק הזה? אם אנחנו נותנים התר כללי - מה יהיה? באיזה סוג עבודה הן מועסקות? אני רוצה לדעת מה כאן הצורך החיוני הדורש תנאים של שעת חרום שצריכים לעבוד במוזיאון ישראל בלילה?

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: כאשר הובא הענין הזה בפני ועדת העבודה לא התחלנו להתווכח עקרונית אם אנחנו מבטלים את החוק הקיים או נותנים התר בעיניים עצומות, אלא בקשנו לדעת פרטים; האם משרד העבודה מפקח על הנושא הזה, עוקב אחרי אחריותה ומה ההתפתחות. בכל זאת, מספר הנשים העובדות בלילה הולך וקטן, מה הסבות? מה המניעים? רצינו ניתוח מסוים. אי אפשר לבוא לוועדת העבודה עם הצעה להאריך מתן התר בלי שנדע מה התרחש ב-7-5 השנים האחרונות בתחום הזה.

כאשר נדון על ביטול החוק הזה, נעשה זאת בצורה הרבה יותר רצינית וגם לא על פי סקר במידגם שנעשה במשך שבועיים. כוונתנו היא, אם אנחנו הולכים לדון על מתן התר נוסף, אנחנו רוצים ללמוד את הבעיה והמצב.

אני מציעה, לשלח שעשו את הסקר, שיגידו מה ראו ומה מצאו.

ד"ר נעים: כאשר פנו אלינו לחנות דעתנו אם יש בזק בבריאות האשם העובדת בלילה, הזמן שעמד לרשותנו היה מצומצם, ולא היה סיפק בידינו לעבור תוך זמן קצר על תיקים רפואיים, כי דבר כזה לוקח חדשים רבים. אבל, הצענו לעשות מיצגם, חברנו שאלון, ולקחנו מפעלים באזור הצפון וחיפה, שבהם נשים עבדו עבודת לילה בשנה האחרונה. ראינו 200 נשים בענפים העיקריים, שהם טקסטיל ושם נמצא הרוב. במזון, יש פחות, ובניר וצמיגים עוד פחות.

לצורך ניתוח הנתונים, לקחנו רק מידגם של 165. כאשר שאלנו את הנשים האלה אם הן רוצות להמשיך לעבוד בלילה, ענו 99 מתוך 165, שהן מוכנות. כאשר העמדנו אותן בפני הברירה שיחייבו אותן לעבוד, שלשים מהן ענו שתעזובנה את העבודה. 135 תמכנה לעבוד בלילה.

חפשנו מה הסבות היכולות להיות. לא יכלנו לקחת תיקים רפואיים של קו"ל והסתפקנו בשאלות שהגשנו לעובדות. צינו כעשר מחלות ושאלנו אם הן חלו במחלות אלה. חלק קטן מהן היו חולות, וזה באמת מבע מהן לעבוד בלילה. אבל, רובן, ז"א 133 לא התלוננו על מצב בריאות לקוי. מכך, הסקנו שאין לגורם הבריאות משמעות בעבודת לילה.

העדרות מסבת מחלה, גם כן היה קריטריון. הלכתי לחפש סבות פסיכולוגיות, וראינו שחלק גדול מהן נוהג ללכת לישון מוקדם, ואז הן קמות מוקדם. הן עיפות אחרי לילה ללא שנה. זה כך לגבי נשים וגברים.

בדרך כלל ההתנגדות לעבודה לילה היתה כי אמרו שיש שינויים פיזיולוגיים של מבנה הגוף בלילה לעומת היום. לא הוכח, שזה היה גורם לאי-עבודה בלילה. אי-עבודה בלילה והרצון לא לעבוד בלילה, נבעו בעיקר מסבות משפחתיות, הרצון לבלות וכו'. עשינו את הסקר על אלמנה, רווקה וגרושה. הרווקה אינה רוצה לעבוד בליה, כי היא רוצה לבלות בלילה. אצל הנשואה מצאנו, שחלק מהן סרבו לעבוד בלילה, יש בעל חולה שצריכים לטפל בו, או הורה מבוגר שצריכים להשגיח אליו. אבל, הן אומרות שהן מוכנות לעבוד בלילה ובלבד שהבקר יהיה פנוי עבורן; נוח להן כאשר הילדים הולכים לביה"ס, שתוכלנה לעסוק בעבודות הבית.

שאלנו אם יש עזרה בבית או לא. מהתשובות, אנו רואים, שהבעיה היא שלתשעים מתוך מאה אין עזרה והאשה העובדת עושה בבית את כל העבודות בעצמה. מאחר והסבה היא כלכלית בעיקרה, והיא נאלצת לעבוד, והיא רוצה לעבוד כדי לעזור בבית, הבעל התיחס בחיוב לזה לזה שהאשה עובדת ועוזרת בקיום המשפחה.

התפקיד שלי היה, לראות אם אין השפעה בריאותית מזיקה. לא מצאתי דבר כזה. להפך, לא היתה שום התנגדות מצד הנשים לעבודתן. ההתנגדויות היו מכל מיני סבות אחרות.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: כדי לקבוע אם העבודה משפיעה על מצב בריאות או לא, צריך לקחת את מצב הבריאות לפני 2-3 שנים, לעקוב ולקבוע אחרי שלש שנים אם היתה הרעה במצב הבריאות או לא. אבל, לבוא ולשאול את האשה אם היא מרגישה טוב או לא - זאת לא קביעה.

ד"ר בעים: אילוא לפני שנתיים היו אומרים לנו לעשות סקר, היינו יכולים לנהוג כך.

י. מינס: אנחנו, אנשי הפיקוח, מבצעים את החוק. אם נקבע שאנחנו יכולים לתת את ההתר, אנחנו בודקים אם נותנים אותו. תוך כדי העבודה שלנו, לא סתם קבענו ועדה של ארבעה אנשים, אלא ד"ר בעים, כרופא, בזמן שהוא רואה את הנשים הוא נוכח מתשובות הנשים ומהופעת הנשים, אם הן בריאות או צריך לעשות בדיקות מעבדתיות וכו'. התכוונו להעביר גם בדיקות, אצל מצאנו שאין צורך. אם מדובר על עבודת האשה בלילה, זה לא רק עבודת לילה, כי עובדים שבוע אחד לילה מתוך שלשה שבועות. אין שוני בהשפעת עבודת לילה על האשה לעומת הגבר. כאשר נותנים לאשה לעבוד ברנטגן, זה מסוכן ביום וגם בלילה.

המצב היום בתעסוקה הוא כזה, שאם אשה זקוקה לעבודה ולא תקבל היתר לעבוד בלילה, אנו עלולים לפגוע באפשרויות האשה לעזור עזרה כלכלית למשפחתה. יחד עם זאת, אנחנו פוגעים גם במפעלים כי יש עבודות מיוחדות שיש להן יכולות לבצע ולאן דוקא גברים.

בטקסטיל, אין לאשה הפרעות, לעומת זה על הגבר משפיעה העבודה בטבעות.

הביקורת מאד חריפה והיא נעשית בכוון זה שהחוק יבוצע בהתאם לתכנון וכוונתו. כמו כן, היום, עם ההתפתחות הטכנולוגית, יש אפשרויות לעבודת נשים בלילה.

ז. קרתי: הבדיקה נעשתה בכוון הרציפות והנכונות של האשה לעבוד. גם אם לא נבדק התיק הרפואי, הרי יש ממצאים מספרות וממדינות אחרות, ויש לנשים רציפות בעבודה והן מוכנות לחזור לעבודה בתנאים מסוימים. אני מדגישה את התנאים, בניר שהגשתי; מתברר: א. לגבי נשים נשואות שיש להן ילדים קטנים, הן בדרך כלל נושרות מעבודת לילה בתעשייה, אבל הן נושרות בכלל מהעבודה באותה תקופה. אשה, ב-5-10 השנים של תקופת הפריור, היא אינה פוטנציאל לעבודת לילה. בעבודת לילה מתסיחות נשים מבוגרות יותר ואמהות לילדים מבוגרים יותר. זאת משמעות ממפעלים אשר ביקרנו בהם. זה המצב גם במפעל "דקו" בשדרת המפעל למוצרי הדג ביבנה.

אי אפשר להקצש אותן הסתיגויות של אותן נשים לגבי סוגים מסוימים. כשעבודת הלילה היא פעם בחדש, ובענפים מסוימים נשים הדגישו את החשיבות של עבודת לילה, וכשנסינו לדבר על בעיית העבודה בלילה, אמרו לנו נשים: אל תקלקלו לנו, כי אנו מעונינות לעבוד בלילה.

ז' אמיר : שמעתי מה אמרו המומחים, וכן מר ברק. לדעתי, הסקר הזה שטחי ביותר ואינו ראוי להיות מובא בפני ועדת העבודה של הכנסת. איך אפשר היום, לאמר שקובעים בריאות האשה לפי הופעתה החיצונית. אני נראה מצוין - אם כן אני בריא? נאמר כאן, שהרופא התרשם מהופעתה של האשה.

הבעיה הרבה יותר חמורה מכפי שאנו מנסים לתאר אותה היום. אני הגשתי מכתב לוועדת העבודה של הכנסת. בדקתי מה קורה ב"כיתן-דימונה". במלחמת יום הכפורים, התנדבתי לעבוד במשמרות ועבדתי בלילה. עבודת לילה לנשים ולגברים, זאת העבודה הקשה ביותר. לעובד לילה, אין מנוחה, אין משפחה, אין חברה, וקימת עיפות כרונית מתמדת.

למה אנחנו אומרים שצריך לבדוק את הנושא? צריך בכלל לבדוק את נושא עבודת הלילה. לא רק עבודת לילה של נשים, אלא גם עבודת לילה של גברים. יש לבדוק אם שעות עבודה בלילה חייבות להיות בסדר-גדל כמו שעות עבודה ביום. האם לא צריך היום לשנות את החוק מראשיתו? אינני בעד מכירת בריאות בעד כסף. אני בעד כלכלה מסודרת ומשכורת טובה, אבל גם שמירה על הבריאות. אם לא תהיה בריאות, זה יעלה למדינה הרבה יותר. אני יודע שבמפעלים כימיים, זה תהליך מתמשך.

אש לבדוק מה השרותים הניתנים לעובדות לילה לעומת השרותים ביום. מפעלי הזנה סגורים בלילה, השרותים מתחת לכל ביקורת, לא תמיד יש מים חמים והמצב הסניטרי אינו טוב. את הדברים האלה היתי רוצה לראות בסקר ולא לקבל אינפורמציה אם יש לעובדת עזרה בבית או לא. אמנם, זה מדאיג אותי כי הסקר מוכיח שהאשה העובדת גם מטפלת בביתה וגם עובדת במפעל בשעות הלילה. אני רואה את הנשים החולות כתוצאה מעבודת הלילה. אינני מדבר על עבודת פקידות בשעות הלילה במוזיאון. אני מדבר על עבודת ייצור בלילה.

לכן, אני מציע שבנושא הבריאות יערך מחקר יסודי. כל הכבוד למחקרים שנעשו במפעלי ים-המלח. כאשר באתי לוועדת רופאים שעשתה סקר במפעל, הם אמרו שכדי לתת ממצאים רפואיים מבוססים - לא על ידי בדיקה חד-פעמית - נחוץ לעשות מעקב של 10-20 שנה של העובד, אשר נבדק בתחילת עבודתו ובסוף התקופה וכן באמצע התקופה.

ע"י שאלון אמריקאי אפשר להסיק מסקנות, אבל לדעתי זה לא רציני, ויסלחו לי אלה שעשו את זה.

אני מתפלא על ההסתדרות והמדור לעובדות השכירה שכתבו מכתב כזה. "העיקר לעבוד". הבעיה היא לא העיקר לעבוד. צריך לחשוב אם העיקר לעבוד או העיקר הבריאות.

אני מכיר את העובדות שרואינו, ואני רואה בסקר עובדות יוצרות אסיה ואפריקה. באסיה ואפריקה, כאשר שואלים את הנשים שאלות מסוג זה, הן קדם כל חוששות שתהינה מסולקות מהעבודה, ואחר כך הן מביעות את הדעה הסובייקטיבית. לכן, המצב הוא הרבה יותר עמוק מכפי שזה נראה כאן.

יש גם בעיה של פחד בלילה. האם מישהו בדק מה מרגישה האשה העובדת, כשלידה עובדים אנשים מהשטחים? האם מישהו בדק את הבעיות המשפחתיות שנוצרו בתוך המפעלים? לזה יש לי דוגמאות די רציניות ואני יודע איזה טרגדיות משפחתיות קורות שם. האם מישהו בדק איזה פיקוח יש שם? האם מישהו בדק איזה מנהלי עבודה יש בלילה? את זה צריך לבדוק. אסור לנו להיות שטחיים. אנחנו עוסקים באנשים ולא במכונות. אני קצת נכון. להציע לוועדה לתת היום התר לעבודת לילה - לדעתי, זה לא טוב. צריך לעשות צעד דרסטי, שיביא לבדיקת המצב מחדש. היתי מציע אפילו לדחות את מתן ההתר ולקבוע שלא יתאפשר להעסיק עובדים בלילה בלי להבטיח אכל חם וביגוד חם, ובלי להבטיח את בטחונן האישי של הנשים. או שאנו מתעלמים וחושבים שהעיקר שהתנועה תמשיך לזרום ולא חשוב כמה תאונות יהיו באמצע הדרך. אני לא בעד טיפול שטחי.

לכן, בנושא הזה, אני מבקש שיבדקו גם מפעלים באזורי פיתוח כמו דימונה, ויראו מה קורה במפעלים מרוחקים מהארץ ובמקומות שהעבודה נעשית על ידי נשים ועובדים מהשטחים. נעשה זאת בטרם ניתן אישור.

אני מציע להזמין את נציגי מדור העובדות השכירה, שתשמע את הדברים. לא מספיק לדאוג להכנסה, אלא צריך לדאוג לשלום. האשה העובדת.

ה. זיידל : כל הנושא של עבודת לילה, הוא נושא חשוב, וזאת בעיה כללית וציבורית - כפי שהעלה אותה ח"כ אמיר - מה השפעת עבודת הלילה על בריאות, פריון וכו'. אבל, אנחנו צריכים לדבר על הצעת משרד העבודה. אנחנו מתלוננים שאין לנו סקרים. רצה הגורל ויש לנו סקר. אולי הוא לא מושלם, אבל אי אפשר לזלזל בו לגמרי.

המדור לעובדת השכירה, אני מניח שהוא קיים. דיון בנושא זה.

היו"ר ש.ארבלי-אלמוזלינו: אני יודעת איך נתקבלו הדברים במדור העובדת השכירה.

ה. זיידל : היום, כשיש חשש לתעסוקה, אני בעד זה שנאריך את היתר העבודה בלילה. יחד עם זה, צריך לשנות את החוק, שהוא מיושן ופשוט בו סעיפים שאינם היום אקטואליים. מאז 1948 עברו 26 שנים, ויש מקום לשינויים.

אם רוצים להסתמך על מה שאמר ח"כ אמיר, לא מוכרחים להאריך את ההיתר לשנתיים. ח"כ ז' אמיר, אתה מתמצא בציבור העובדים. אבל, לנו לפעמים אין ברירה - אם לא נאריך היום את ההיתר, יתכן ויהיו פיסורים במקומות אלה או יהיה מצב קשה, ולכן מחוסר ברירה צריכים לעשות את זה.

אין ויכוח על כך, שצריך לברר את כל הנושא כפי שהעלית אותו. אני תומך בהארכת מתן ההיתר לעבודת לילה.

י. יודין: אני מציע להאריך את החוק לשנה אחת, ולהתנות את ההארכה בשלושה תנאים:
א. הבטחת פיקוח יעיל, אשר יכסה את כל השטחים, שלמעשה בגללם היו ספקות בשעתו בדבר התרת עבודת נשים בלילה. אני מסכים שלפני עשרים שנה, כאשר דנו בהרחבה בדבר העבודת נשים בלילה, לקחו בחשבון גורמים חברתיים, פסיכולוגיים, שהם חשובים לא פחות, וקבעו אז סיגים רבים. אינני בטוח, שאם נקיים דיון היום, נמצא את משקלם של כל הגורמים האלה כמו אז, ואולי צריך יהיה להוסיף סיגים.

אני מבקש, שמשרד העבודה ידווח לוועדת העבודה על פעולתה של מערכת פיקוח בהקשר לחוק זה, לפני תום השנה.
ב. אני מציע, שיעשה מאמץ - בלי לזלזל בעבודה שנעשתה עד כה - לאסוף חומר עובדתי ומקיף יותר על אותן נשים בכל אזורי הארץ, העובדות בלילות.

ג. היתי רוצה לדעת את עמדתה של ההסתדרות, ובמיוחד את עמדת ארגון נשים עובדות בתוך ההסתדרות. ארגון נשים עובדות - מועצת הפועלות - הוא אשר בשעתו תבע מכל המוסדות והגורמים, גמישות בביצוע החוק. כשם שארגון הנשים לחץ להכרעה עקרונית ביחס לאיסור עבודת נשים בלילה, כך תבעו מאתנו שאנו לא נרבה בהצבת מכשולים באותם מקרים כאשר גם על דעת ארגוני נשים היה צריך לתת היתר.

בשלושה תנאים אלה, אני מציע לתת ארכה להתר לשנה.

א. מויאל: הנושא של עבודת נשים הוא נושא מרכזי ונדמה לי שהנושא נתון לאמביוולנטיות; תנועות האגודים בעולם, ובמיוחד אגודי נשים ומועצות הפועלות טוענות לשוויון האשה ולכיבוש מקומות עבודה. מצד אחד, בכדי שהזכויות היחודיות לא יפריעו לאשה - הן היו מוכנות לפעמים להעלים עין. מצד שני, החוק של עבודת נשים לא נוצר כדי לתת משג סדרתי לאשה, אלא זו בעיה של בריאות, ובעיה חברתית מדרגה ראשונה. אם כך, מה אנו רוצים? אם אנחנו מכירים בעובדה - וחשוב מה שאמר ח"כ אמיר - אם אנחנו רוצים חיים סדירים ובריאות העם, הרי תפקיד האשה אינו קטן בהשגת מטרה זו, ע"י זה שהיא תוכל להיות בבית. היום, בתנועות מקצועיות בינלאומיות מערערים על הרבה מוסכמות שהיו עד עכשו ואנו אמצנו אותן. חשבנו שצריך פרמיות כדי להגדיל את הפריון, והנה מערערים על זה בעולם.

אחת הבעיות בעולם היא, הופניזציה של העבודה. בארץ עובדים בשיטת הסריות ואדם עובד משש בבקר עד שעות הערב באותה סריה. האדם משעבד עצמו ועובד לפי נורמות ופרמיות. הוא נהרס. לאחר גיל הפרישה, במפעלים שעובדים כך, העובדים אינם ממשיכים לעבוד. המוסכמות האלה מתחילות להתערער, כיון שרוצים לשמור על כח העבודה.

אבל, היו לחצים מצד שר העבודה ומעסיקים, והפשרה של מועצת הפועלות היתה, שני התנאים האלה: א. אם אין בזה פגיעה בבריאות האשה. ב. אין בזה פגיעה בתעסוקת נשים.

מעקב אחר בריאותו של אדם, אינו יכול להעשות תוך שלשה שבועות. לזה נחוץ חמש שנים.

תעסוקת נשים: אני אהיה האחרונה שארצה לפגוע בתעסוקת נשים. אם יש נשים המוכנות לעבוד בלילה, זה כיוון שהן חיבות לעבוד והן באלצות לעבוד כדי לשפר את מצבן הכלכלי. אני לא אתעלם מהתקופה שאנו הולכים לקראתה. אבל, אני מציעה, שיעשה סקר יסודי. אנחנו יחד עבדנו בזמנו נתונים. אבל, זה היה סקר, מלפני שנות ה-70. אנחנו נכנסים לשנת 75 ויש התפתחויות שונות בעולם וגם אצלנו. כדי להקיש על המצב בישראל, צריך לדעת מה מתרחש בעולם לגבי עבודת לילה. אני מסכימה שמבחינה גופנית יכולה להיות אותה השפעה על הגבר ועל האשה. אבל, ד"ר נעים, כאשר הגבר חוזר הביתה, יש לו התנאים לנוח, ואילו לאשה איננה התנאים האלה. האשה שומרת על השקט כדי שהגבר ישן כשהוא חוזר מהעבודה, והיא מכינה את האכל. הוא ישן את שמונה השעות שלו ביום. לא כן לגבי הנשים; האשה ממשיכה את עבודתה ביום, לאחר עבודת הלילה, ול-90% מהן אין עזרה בבית. (י.ברק: מי מכריח אותן לעבוד?) אם תתקן את חוק ביטוח האבטלה וסרוב ללכת לעבוד בלילה לא יחשב לסרוב - אז האשה לא מוכרחה לעבוד בלילה.

יש כאן הצעה להאריך את ההתר לשנה. אם אנחנו רוצים שיעשה סקר רציני שיסתמך על נתונים בחו"ל, אשר יסתמך על המצב פה לאור התפתחות שהיתה במשך חמש שנים - זה לא יכול להעשות תוך חצי שנה.

אני מציעה לוועדה לקבל את הצעת י.ברק. אנחנו נותנים את אישור ההתר לשנתיים, אבל בעוד שנה, לקראת שנת 76, נקבל דיווח, ואתם מקבלים על עצמכם לעשות סקר יסודי על כל אותן נקודות שהעלו כאן ובתוך זה לכלול את מצב הבריאות, אם כי לא לא לזלזל במצב החברתי.

יחד עם זאת, אותם שלשה תנאים, שהעלה ח"כ אמיר, הם צריכים להיות מבוזעים יום יום, ואלה לא תנאים דוקא להתר. צריך לשמור שהתנאים אשר החוק קובע, אכן ימומשו. צריך להבטיח הסעה בלילה ויש להבטיח אותם שרותים, אם זה שתיה חמה וארוחה חמה.

לגבי קיצור שעות לילה, זה עניין של ~~מדיניות~~

אם ההסתדרות תגיע לזה - בבקשה.

אם ח"כ אמיר עומד על הצעתו - אני מוכנה להצביע עליה.

עליה.

אני תומך עקרונית בהצעה שהעליתי.

ז' אמיר:

בעד הצעת ח"כ ז' אמיר - 1 (ח"כ ז' אמיר).

ה צ ב ע ה:

היו"ר ש.ארבלי-אלמוזלינו: אתם עומדים על ההצעה של התר לשנה?

כן.

י.יודין:

כן. תוך שנה אפשר להכין חומר.

א.מויאל:

י.ברק: אבל, לא תספיקו לדון בזה. כשבאים לדרוש מהממשלה לעשות סקרים, מצפים שנעשה עבודה טובה. אנחנו נעשה את זה - בתנאי שלכם - בפחות משנה, ואז המעקב לא יהיה מספיק, ואז נביא לכם עוד פעם סקר שלא יספק אתכם, כי נמחר לסיים אותו.

מוטב לעשות את זה לשנתיים, וזה טוב גם

מבחינת המצב הכלכלי.

אם תבוא בעוד שנה ותבקש הארכה, ונראה שעשיתם משהו בינתיים - ניתן

ג' אמיר:

הארכה.

היו"ר ש.ארבלי-אלמוזלינו: אני מציעה, שהאישור ינתן לשנה, וכעבור שנה תבואו לוועדה. והיה, אם לא הספקתם להכין את הסקר - נאריך לעוד שנה.

ד"ר נעים : תחלופת הנשים, גדולה.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו : זאת אחת הנקודות שאנו רוצים לדעת - אם
אותן הנשים עובדות, או יש תחלופה.

ההחלטה היא: הארכה לשנה, ובעוד שנה
תבואו ובשמע מכם; אם יהיה צורך - ניתן הארכה לעוד שנה.

הישיבה הסתיימה בשעה 11.50
